

POSTANOWIENIE

Dnia 5 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodnicząca: SSA Anna Polak

Sędziowie: SA Jolanta Hawryszko

SA Urszula Iwanowska (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 5 września 2012 r., na posiedzeniu niejawnym,

wniosku S. G. o wznowienie postępowania

w sprawie z odwołania S. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o odsetki

na skutek zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 kwietnia 2012 r., sygn. akt VI U 843/12,

postanawia: oddalić zażalenie.

SSA Urszula Iwanowska SSA Anna Polak SSA Jolanta Hawryszko

Uzasadnienie:

Ubezpieczony S. G., pismem z dnia 31 stycznia 2012 r., złożył skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydział Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 stycznia 2006 r. w sprawie o sygn. akt. VII U 2254/05. Wyrokiem tym oddalono odwołanie ubezpieczonego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w S. z dnia 28 maja 2003 r. o odmowie prawa do odsetek z tytułu podjętej wypłaty emerytury.

W uzasadnieniu skargi ubezpieczony wskazał na fakt, że dokumenty mające wpływ na wyrok w przedmiotowej sprawie, tj. pisma ZUS zmniejszające jego faktyczne dochody do około 10% oraz sfalszowany wniosek o wypłatę zaległych emerytur, pismo z dnia 8 sierpnia 2002 r., nie zostały okazane na rozprawie, a zostały uwidocznione w uzasadnieniu wyroku. W związku z tym, że „zaistniał bezsprzeczny fakt podrobienia i sfalszowania omawianych dokumentów”, ubezpieczony złożył zawiadomienie do prokuratury o możliwości popełnienia przestępstwa. Czynności śledczo-dochodzeniowe trwają cały czas, a Prokurator Prokuratury Rejonowej Szczecin Ś. A. C., w piśmie z dnia 11 grudnia 2011 r. (1 Ds. 35551/11) wskazała, że kwestionowany dokument z dnia 8 sierpnia 2002 r., który uzasadniał wydany wyrok posiadał cechy podrobionego dokumentu, co może stanowić podstawę wznowienia postępowania.

Jako podstawę wznowienia postępowania S. G. wymienił przepis art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c. Skarżący oświadczył, że zważywszy na fakt, że wyrok został oparty na dokumencie podrobionym, to jego skarga zasługuje na uwzględnienie.

Postanowieniem z dnia 4 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych odrzucił skargę.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że w myśl art. 403 § 1 k.p.c. - można żądać wznowienia na tej podstawie, że:

1) wyrok został oparty na dokumencie podrobionym lub przerobionym albo na skazującym wyroku karnym, następnie uchylonym;

2) wyrok został uzyskany za pomocą przestępstwa.

Jednakże, zgodnie z przepisem art. 404 k.p.c. - z powodu przestępstwa można żądać wznowienia jedynie wówczas, gdy czyn został ustalony prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba że postępowanie karne nie może być wszczęte lub że zostało umorzone z innych przyczyn niż brak dowodów.

Przenosząc powyższe na grunt przedmiotowej sprawy Sąd Okręgowy podzielił pogląd Sądu Najwyższego, wyrażony w postanowieniu z dnia 12 grudnia 2002 r., III AO 23/02 (Lex 250045), że podrabianie lub przerabianie dokumentu w celu użycia go za autentyczny lub używanie takiego dokumentu jako autentycznego stanowi przestępstwo, a wznowienia postępowania z powodu przestępstwa można zgodnie z art. 404 k.p.c. żądać tylko wówczas, gdy czyn został ustalony prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba że postępowanie karne nie może być wszczęte lub że zostało umorzone z innych przyczyn niż brak dowodów. Samo wskazanie skarżącego na toczące się postępowanie przygotowawcze w sprawie karnej i jego dotychczasowe ustalenia nie jest zatem – w ocenie Sądu Okręgowego – wystarczającą przesłanką do przyjęcia, że zachodzi sytuacja opisana w art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c.

Niezależnie od powyższych ustaleń sąd pierwszej instancji zaznaczył, że z uwagi na treść art. 408 k.p.c. nie można żądać wznowienia postępowania po upływie lat pięciu od uprawomocnienia się wyroku, z wyjątkiem wypadku, gdy strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana.

Podzielając stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z dnia 18 lipca 1968 r., III CZP 59/68 (OSNC 1969/7-8/124), Sąd Okręgowy wskazał, że motywem wprowadzenia tego terminu jest konieczność ochrony prawomocnych orzeczeń co do istoty sprawy od dalszego zaskarżania i stwierdzony doświadczalnie fakt, że po upływie tak długiego okresu stosunki z reguły zmieniają się tak dalece, że trudno spodziewać się praktycznego skutku wznowienia.

Sąd pierwszej instancji podniósł, że jak wyżej już wskazano, po upływie pięciu lat od wydania wyroku dopuszczalne jest wznowienie tylko wtedy, gdy strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana. Pozbawienie możliwości działania jako podstawę wznowienia kodeks ograniczył do wypadków, w których strona przez całe postępowanie aż do uprawomocnienia się orzeczenia była pozbawiona możliwości działania. Jak wskazał Sąd Najwyższy w cytowanej uchwale z dnia 18 lipca 1968 r., „okoliczność, że wyrok karny, który ustala czyn stwierdzający uzyskanie wyroku cywilnego za pomocą przestępstwa zapadł po upływie okresu pięcioletniego z art. 408 k.p.c., wobec czego strona nie mogła z tego dowodu skorzystać przed upływem wspomnianego terminu, nie stanowi pozbawienia możliwości działania, uzasadniającego żądanie wznowienia postępowania po upływie terminu przewidzianego w art. 408 k.p.c.”.

Mając na względzie powyższe, Sąd Okręgowy podkreślił, że gdyby nawet ustalono wyrokiem skazującym, iż dokument przytoczony przez skarżącego został faktycznie podrobiony, to i tak nie stanowiłoby to przesłanki o charakterze wyjątkowym, w myśl w art. 408 k.p.c. - „pozbawienia możliwości działania”, gdyż kodeks ograniczył jej stosowanie do wypadków, w których strona przez całe postępowanie aż do uprawomocnienia się orzeczenia była pozbawiona możliwości działania (art. 401 pkt 2 k.p.c.). Pozbawienie możliwości działania jako przyczyna wznowienia nie jest przy tym identyczne z pozbawieniem możliwości obrony praw jako przyczyną nieważności, stanowiącą podstawę zaskarżenia orzeczenia (art. 379 pkt 5 k.p.c. - w poprzednio obowiązującym stanie prawnym art. 369 pkt 5 k.p.c.). Pozbawienie możliwości działania nie musi wywierać wpływu na wynik sprawy i nie jest nim niemożliwość udowodnienia przez stronę twierdzeń, lecz jest nim formalny brak możliwości działania bez względu na to, czy działanie strony w procesie mogłoby mieć znaczenie dla istoty rozstrzygnięcia. Brak możliwości działania nie zachodzi wówczas, gdy strona w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji ma otwartą drogę do zaskarżenia orzeczenia sądowego i powołania się na pozbawienie możliwości obrony swych praw jako podstawę zaskarżenia orzeczenia z art. 379 pkt 5 k.p.c. (poprzednio art. 369 pkt 5 k.p.c.) Nie zachodzi on też wtedy, gdy w postępowaniu przed sądem drugiej instancji bierze ona udział,

lecz nie może wykazać zasadności swych zarzutów i dlatego oddalenie środka odwoławczego było niesłuszne (cytowana uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 1968 r.).

Następnie Sąd Okręgowy wskazał, że wyrok w niniejszej sprawie uprawomocnił się dnia 7 marca 2006 r., a co za tym idzie, od jego uprawomocnienia do dnia dzisiejszego minęło ponad 6 lat, co wyklucza możliwość skorzystania z dobrodziejstwa instytucji wznowienia postępowania.

Reasumując, sąd pierwszej instancji uznał, że przyjąć należy, iż w niniejszej sprawie nie wystąpiły takie okoliczności, które świadczyłyby o pozbawieniu skarżącego możliwości działania, zaś od uprawomocnienia się wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 25 stycznia 2006 r. upłynął już okres znacznie przekraczający pięcioletni okres czasu przewidziany w art. 408 k.p.c.

Wobec powyższego, na podstawie przepisu art. 410 § k.p.c., sąd pierwszej instancji odrzucił skargę ubezpieczonego.

Z powyższym postanowieniem Sądu Okręgowego w Szczecinie w całości nie zgodził się S. G., który w złożonym zażaleniu wniósł o:

- uchylenie skarżonego postanowienia
- nadanie skardze o wznowienie postępowania dalszego biegu.

S. G. zarzucił, że dokonana przez Sąd Okręgowy wykładnia przepisów, na których oparte zostało postanowienie, przy uwzględnieniu okoliczności związanych z przymiotami skarżącego, była wadliwa.

W uzasadnieniu skarżący między innymi podniósł, że podzielenie stanowiska Sądu Okręgowego, iż podrobienie dokumentu, na którym zostałyby oparte wyrok, którego dotyczy skarga musiałoby być stwierdzone prawomocnym wyrokiem karnym, pozbawiałoby racji i sensu art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c. Zdaniem skarżącego, skoro bowiem ustawodawca wyraźnie wskazał, że można żądać wznowienia postępowania w sytuacji, gdy wyrok został oparty na dokumencie podrobionym (art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c.), a w kolejnym przepisie, tj. w art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c. dodał samoistną przesłankę wznowienia, tj. gdy wyrok został uzyskany za pomocą przestępstwa, to uznać należy, że czyn polegający na podrobieniu dokumentu, który również jest przecież przestępstwem może podlegać oddzielnemu badaniu w toku samego postępowania ze skargi o wznowienie postępowania. W takiej sytuacji nie jest koniecznym stwierdzenie popełnienia takiego czynu w wydanym uprzednio wyroku w postępowaniu karnym.

Skarżący zarzucił również, że naruszono jego prawo do złożenia skargi po upływie 5 lat od daty uprawomocnienia się wyroku. Zdaniem S. G. do terminu wskazanego w art. 408 k.p.c. należy stosować odpowiednio reguły obowiązujące w zakresie stosowania przepisów o przedawnieniu zawartych w art. 117-125 kodeksu cywilnego, w tym również zasady nakazującej nieuwzględnienie zarzutu przedawnienia w sytuacji, gdy korzystanie z przysługującego uprawnienia w zakresie zarzutu przedawnienia byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, o których mowa w art. 5 k.c.

W ocenie skarżącego odmowa uwzględnienia skargi o wznowienie postępowania w niniejszej sprawie z uwagi na upływ 5 letniego terminu przedawnienia zasady te narusza. S. G. podkreślił, że jest osobą w podeszłym wieku, pobiera emeryturę a roszczenie dochodzone w postępowaniu zakończonym wyrokiem objętym skargą o wznowienie również dotyczy świadczeń emerytalnych. Odmowa uwzględnienia skargi o wznowienie postępowania z uwagi na upływ 5 letniego terminu przedawnienia z art. 408 k.p.c., według skarżącego, bezsprzecznie godzi w zasady współżycia społecznego, w szczególności w zasadę szczególnej ochrony praw majątkowych osób uprawnionych do świadczeń społecznych w tym emerytów.

Następnie S. G. podniósł, że dokument z dnia 8 sierpnia 2002 r. otrzymał od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dopiero w 2011 roku i dopiero wtedy mógł szczegółowo sprecyzować w jakim zakresie dokument ów został podrobiony. Dopiero po jego otrzymaniu i precyzyjnym opisie przestępstwa podrobienia dokumentu Prokurator stwierdził, że dokument ten nosi cechy dokumentu podrobionego i w tym zakresie toczy się obecnie stosowne postępowanie

przygotowawcze. Wcześniej tj. przed otrzymaniem dokumentu z dnia 8 sierpnia 2002 r. skarżący pozbawiony był faktycznej możliwości działania.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Zażalenie ubezpieczonego okazało się nieuzasadnione.

Instytucja wznowienia postępowania opiera się na przysługującej poza tokiem instancji skardze o presumpcję wadliwego procesu i zastąpieniu zapadłego orzeczenia orzeczeniem nowym. Nadzwyczajny charakter tego środka prawnego, skierowanego przeciwko prawomocnemu wyrokowi powoduje, że przywrócenie stanu sprzed zamknięcia ulegającemu wznowieniu postępowaniu sądowemu może nastąpić wyłącznie z powodów ściśle określonych w ustawie. Zasadą jest, że badanie zarówno dopuszczalności skargi, jak i merytoryczne rozpoznanie skargi następuje razem na rozprawie. Przepis pozostawia sądowi jednak możliwość wydania na posiedzeniu niejawnym postanowienia o odrzuceniu skargi (art. 410 zdanie drugie k.p.c.). Oprócz badania, czy skarga została wniesiona w terminie oraz czy opiera się na ustawowej podstawie, sąd jest zobowiązany badać również dopuszczalność skargi w ogólności. Uchybienie jakiegokolwiek przesłance obliguje sąd do odrzucenia skargi. W zakresie badania podstaw wznowienia na posiedzeniu niejawnym mieści się jedynie stwierdzenie czy skarżący wskazuje podstawę wznowienia i czy odpowiada ona jednej z podanych w Kodeksie postępowania cywilnego przyczyn uzasadniających żądanie wznowienia, nie zaś, czy podstawa ta rzeczywiście istnieje. Reasumując, wskazać należy, iż zgodnie z postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 28 października 1999 r., II UKN 174/99 (OSNP 2001/4/133), sformułowanie podstawy wznowienia w sposób odpowiadający przepisom art. 401-404 k.p.c. nie oznacza oparcia skargi na ustawowej podstawie wznowienia, jeżeli już z samego jej uzasadnienia wynika, że podnoszona podstawa nie zachodzi. Taka skarga jako nieoparta na ustawowej podstawie wznowienia podlega odrzuceniu (art. 410 § 1 k.p.c.).

Przenosząc powyższe uwagi na grunt rozpoznawanej sprawy Sąd Apelacyjny w całości podziela ustalenia faktyczne oraz rozważania prawne w zakresie upływu terminu do skutecznego wywiedzenia skargi o wznowienie postępowania przedstawione przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia.

W sprawie należy mieć na uwadze, że S. G. wniósł o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem z dnia 25 stycznia 2006 r., a zgodnie z art. 408 k.p.c., po upływie lat pięciu od uprawomocnienia się wyroku nie można żądać wznowienia, z wyjątkiem wypadku, gdy strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana. Przy czym, pięcioletni termin rozpoczynający bieg od daty uprawomocnienia się orzeczenia będącego przedmiotem wznowienia ma charakter terminu prekluzyjnego. W postanowieniu z dnia 14 kwietnia 1999 r., II UKN 178/99 (OSNP 2000/15/599) Sąd Najwyższy przyjął, że nie jest dopuszczalne przywrócenie terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, jeżeli została ona wniesiona po upływie terminu określonego w art. 408 k.p.c. Zatem, termin z art. 408 k.p.c. nie podlega przywróceniu czy przedłużeniu, a jego upływ nakazuje uznać za bezskuteczną skargę złożoną z jego przekroczeniem (por. postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 17 października 2008 r., II PZ 31/08, OSNP 2010/11-12/139; z dnia 22 stycznia 2009 r., II PZ 38/08, Lex nr 784196 oraz z dnia 24 marca 2010 r., V CZ 16/10, Lex nr 786564).

Mając na uwadze bezsporną okoliczność, że skarga została złożona po upływie ponad 6 lat od uprawomocnienia się wyroku z dnia 25 stycznia 2006 r., to jej odrzucenie przez Sąd Okręgowy należało uznać za prawidłowe. Jednocześnie Sąd Apelacyjny nie podziela stanowiska skarżącego, że w niniejszej sprawie zachodzą okoliczności (wiek, ochrona świadczeń emerytalnych), które uzasadniają odstępianie od uwzględnienia upływu terminu do złożenia skargi o wznowienie postępowania. Okres pięciu lat jest długim okresem, wiadomym jest, że upływ czasu powoduje zwiększenie wieku ubezpieczonego, zatem S. G., który otrzymał uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego z dnia 25 stycznia 2006 r. w dniu 12 lutego 2006 r. (potwierdzenie doręczenia przesyłki pełnomocnikowi ubezpieczonego k. 138 akt VII U 2254/05), już w tym czasie mógł podnosić zarzuty zgłaszane w niniejszym postępowaniu.

Jednocześnie bezspornym jest, że S. G. oparł skargę o wznowienie postępowania o podstawę określoną w art. 403 § 1 pkt. 1 k.p.c. podnosząc, że wyrok został oparty na podrobionym dokumencie z dnia 8 sierpnia 2002 r. Zaznaczyć przy

tym trzeba, że w uzasadnieniu wyroku z dnia 25 stycznia 2006 r. Sąd Okręgowy w ogóle nie powołuje jako dowodu pisma z dnia 8 sierpnia 2002 r.

Sąd Apelacyjny uznał za zasadny zarzut naruszenia art. 403 § 1 pkt. 2 k.p.c. Nie można bowiem zgodzić się z poglądem, który przyjął Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie, a który znajduje odzwierciedlenie w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2002 r., III AO 23/02 (Lex nr 250045), że wznowienia postępowania z powodu oparcia wyroku na dokumencie podrobionym lub przerobionym, można żądać tylko w wypadku, gdy czyn ten stanowi przestępstwo i został ustalony prawomocnym wyrokiem karnym skazującym, a w konsekwencji, że sąd orzekający w sprawie o wznowienie nie jest władny sam dokonywać ustaleń, co do faktu podrobienia dokumentu, czy też badania czy potwierdza on nieprawdę. Ograniczenie takie nie wynika z treści powołanych przepisów, z kolei z przepisów ogólnych (art. 252-254 k.p.c.) jednoznacznie wynika, że kwestia autentyczności (prawdziwości) dokumentów podlega badaniu w postępowaniu cywilnym. W postanowieniach z dnia 14 czerwca 1963 r., II CZ 63/63 ((...) 1965, Nr 6, s. 709) oraz z dnia 15 grudnia 2000 r., IV CKN 1418/00 (L.) Sąd Najwyższy wskazał, że art. 403 § 1 k.p.c. wymienia jako odrębne podstawy wznowienia oparcie wyroku na dokumencie podrobionym lub przerobionym (pkt 1) i uzyskanie wyroku za pomocą przestępstwa (pkt 2). Sąd Najwyższy podniósł, że wprowadzenie podrobienie lub przerobienie dokumentu jest przestępstwem (art. 270 § 1 k.k.), to jednak wymienienie w art. 403 § 1 k.p.c. odrębnie oparcia wyroku na dokumencie podrobionym lub przerobionym i uzyskania wyroku za pomocą przestępstwa, nakazuje przyjąć, że ta druga podstawa wznowienia nie obejmuje przestępstwa polegającego na podrobieniu lub przerobieniu dokumentu, gdy podrobiony lub przerobiony dokument stanowił podstawę faktyczną wyroku. Wskazanie bowiem podrobienia lub przerobienia dokumentu jako oddzielnej podstawy wznowienia byłoby zbyt szkodliwe, gdyby podrobienie lub przerobienie dokumentu mieściło się już w pojęciu przestępstwa, o którym mowa w art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c. Z kolei, w postanowieniu z dnia 5 lutego 1999 r., III CKN 1075/98 (OSN 1999/7-8/138) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c., chodzi o przestępstwa, w których celem przestępczego działania jest uzyskanie wyroku określonej treści, np. łapownictwo, fałszywe zeznania.

Dodatkowo należy podnieść, że ustawodawca formułując w art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c. przesłankę wznowienia postępowania, nie uzależnił, inaczej niż w wypadku pkt 2 § 1 art. 403 k.p.c., dopuszczalności wznowienia postępowania od stwierdzenia faktu popełnienia przestępstwa, natomiast, w sposób wyraźny, uzależnił dopuszczalność wznowienia od stwierdzenia faktu podrobienia lub przerobienia dokumentu. Należy bowiem podnieść, że sam fakt podrobienia lub przerobienia dokumentu nie decyduje o bycie przestępstwa z art. 270 k.k., tj. fałszerstwa materialnego dokumentu, konieczne jest w tym wypadku stwierdzenie istnienia wszystkich ustawowych znamion tego przestępstwa, w tym także znamion dotyczących strony podmiotowej czynu. Nadto przepis art. 404 k.p.c. wyraźnie wskazuje, że powodem wznowienia postępowania jest przestępstwo, nie zaś fakt podrobienia lub przerobienia dokumentu (z uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2009 r., V CZ 8/09, Lex nr 512970).

Błędne przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że podrobienie dokumentu musiało być wykazane prawomocnym wyrokiem skazującym nie skutkuje jednak uwzględnieniem wniosku skarżącego o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Wobec bezspornego ustalenia, że skarga została wniesiona po upływie terminu i nie jest oparta na twierdzeniu, że strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana (podstawa z art. 401 pkt. 2 k.p.c.), zaskarżone orzeczenie Sądu Okręgowego należało uznać za zasadne.

Mając powyższe okoliczności na uwadze Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c., oddalił zażalenie S. G. w całości.

SSA Urszula Iwanowska SSA Anna Polak SSA Jolanta Hawryszko